

INTERJÚ

„Elmélet és gyakorlat házassága a sikeres kriminológiaoktatásért”

**Interjú Dr. habil. Ambrus Istvánnal, az ELTE ÁJK
Kriminológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi docensével**

‘Marrying theory and practice for successful criminology education’

**Interview with Dr. István Ambrus, Associate Professor,
Head of Department of Criminology at ELTE ÁJK**

Fazekas-Pátyodi Szandra

szerkesztőségi munkatárs
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
szandra.patyodi@bm.gov.hu

Absztrakt

Dr. Ambrus István a büntető anyagi jog, a compliance, illetve a digitalizáció büntetőjogi kérdéseinek nemzetközileg is elismert hazai kutatója. Kutatói munkáját végigkíséri a joggyakorlatban végzett munkásság, így oktatói tevékenysége során az elméleti háttér mellett szakmai tapasztalatait is át tudja adni a kriminológus hallgatóknak. Dékáni felkérésre 2022-től látja el az ELTE ÁJK Kriminológiai Tanszék tanszékvezetői feladatait. Az interjúból megismerheti az olvasó a hazai kriminológia mesterképzés sajátosságait, a képzés összetettségét, a hallgatók egyes alapképzési háttéréből fakadó kihívásokat, illetve a tanszéken zajló kutatási munkát. Tanszékvezető úrral Fazekas-Pátyodi Szandra szerkesztőségi munkatárs beszélgetett.

Kulcsszavak: kriminológia, ELTE ÁJK, bűnügyi tudományok, interjú

Abstract

Dr. István Ambrus is a renowned Hungarian researcher on compliance, digitalisation and criminal law. His research work is accompanied by his work in the field of law, so in his teaching activities he is in the position to pass on his professional experience to criminology students in addition to his theoretical knowledge. He has been appointed Head of the Department of Criminology at Faculty of Law of Eötvös Loránd University from 2022. Readers can learn more about the characteristics of the Master's programme in criminology in Hungary, the complexity of the training, the challenges of the mixed background of students and the research work in the department. The Head of Department was interviewed by Szandra Fazekas-Pátyodi editorial staff member.

Keywords: criminology, ELTE Faculty of Law, criminal sciences, interview

Szakmai életútja során tanszékvezető úr több területen is kipróbálta magát. Az egyes feladatkörökből milyen tudást, bölcsességet hozott magával, ami segíti tudományos, oktatói, tanszékvezetői, munkáját?

Pályafutásomat az akadémiai szférában, a Szegedi Tudományegyetem tanársegédként kezdtem 2009-ben, ahol a bűnügyi tudományok lényegében valamennyi szegmensét oktattam a büntető anyagi és eljárásjogtól kezdődően a kriminológiáig. Mesterem, Nagy Ferenc professzor úr konzulensi tevékenysége mellett 2012-ben egy kifejezetten dogmatikai témakörben, a bűncselekményi egység és bűnhalmazat kérdéséről védtem meg PhD-értekezésemet, amely ugyan „hardcore”

büntetőjogi témakörnek számít, ugyanakkor számos körben hasznosítja a kriminológiai kutatásokat is. Így például azon kérdés, hogy két bűncselekmény alaki halmazata valóságos, avagy csupán látszólagos, jelentős részben a kriminálstatisztikai adatok alapján dönthető el: ha ugyanis két deliktum találkozása a bírói gyakorlatban sűrűn előfordul, a valódi halmazat megállapítása sértene a kétszeres értékelés tilalmát. Bűncselekmények atipikus együttes felmerülése ugyanakkor bűnhalmazat megállapítását kell eredményezze (lásd például a rablás és a könnyű, illetve a súlyos testi sértés összefüggéseit). Tudományos pályafutásomat az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 2014-től adjunktusként, 2019-től egyetemi docensként folytattam, ahol 2022-ben a Kriminológiai Tanácsok vezetőjévé választottak. Emellett pedig 2020 óta a Jogtudományi Intézet tudományos munkatársaként is dolgozom. Kutatásaim – melyek jelentékeny részét külföldi egyetemeken, így például az Egyesült Királyságban, Belgiumban, Svédországban, Spanyolországban stb. folytattam – igen szerteágazóak, de külön kiemelném a digitalizáció (amely 2021-es habilitációs dolgozatom témája is volt), a büntetés-kiszabás, valamint a szabálysértési jog területén folytatott kutatásaimat, amelyek kapcsán a büntetőjogi kérdéseket minden esetben átszövik az empirikus, kriminológiai vizsgálódások eredményei. Így például, ha abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy egy újonnan megjelent magatartást indokolt-e a jogalkotónak kriminalizálnia. Számomra mindezekből az a kép rajzolódik ki napjainkra, hogy a bűnügyi tudományok kutatását nem elszigetelten, hanem egymással kölcsönhatásban indokolt vizsgálni.

Egyetemi munkám mellett egy évtizeden át dolgoztam a joggyakorlatban, előbb ügyészként, majd a Kúria Büntető Kollégiumának főtanácsadójaként, így a büntető jogalkalmazás mindennapjairól is beható ismereteket szereztem, számos nagy tárgyi súlyú bűncselekmény miatt folytatott büntetőeljárásban láttam el nyomozásfelügyeleti és vádképviselési tevékenységet. Ezen munkakörökből az vált számomra világossá, hogy a bűnügyi tudományok művelésének színvonalát jelentősen előmozdíthatja, ha a kutató nemcsak a katedrán és a könyvtárban, hanem a tárgyalóteremben, vagy akár a büntetés-végrehajtási intézetben ügyészi, bírói vagy védői tapasztalatot is szerez.

Az országban tudomásom szerint két egyetemen zajlik kriminológiai mesterképzés: Miskolcon és az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Miben ragadható meg a két egyetem által nyújtott képzési, tudományos program közötti különbség?

A kriminológiai mesterképzés az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán a 2010-es évek elején indult, és elmondható, hogy mind népszerűbb a társadalomtudományok iránt érdeklődő, mesterszakra jelentkezni szándékozó hallgatók

körében. A képzés keretében mindkét egyetemen rendkívül felkészült elméleti és gyakorlati szakemberek oktatnak, ugyanakkor az ELTE-n kizárólag nappalis formában zajlik az oktatás – reményeink szerint ez lehetővé teszi az ismeretek intenzívebb átadását. A Magyar Akkreditációs Bizottság eljárásrendje – illetve a szakok hasonlíthatósága érdekében – az ugyanazon képzések képzési programjában markáns eltérés nem lehetséges. A kriminológia mesterképzés elsőként az ELTE-n indult el 2011-ben, képzési programja elfogadtatásakor a későbbiekben a Miskolci Egyetemnek ezen képzési programhoz viszonyulva kellett megalkotnia a saját képzési rendszerét. Innen eredeztethető, hogy számos tantárgy oktatása mindkét egyetemen folyik, így a kriminológia egyes területei mellett széles körű büntetőjogi és alkotmányjogi ismeretekkel is felvértezik a hallgatókat. A hangsúlyok ugyanakkor természetesen részben eltérően alakulhatnak az oktatók által kutatott területek tükrében. Amellett, hogy mindkét egyetemen kimagasló minőségű oktatói munka zajlik, az ELTE – túljelentkezésben és felvételi pontokban is – tükröződő népszerűségét indokolhatja fővárosi lokációja, illetve a feltehetően magasabb számú gyakorlati és álláshelyhez való hozzáférés. Kiemelem, hogy a Magyar Kriminológiai Társaság révén rendszeres együttműködés zajlik a két egyetem oktatói között, így a társaság konferenciáin egyaránt előadnak miskolci és ELTE-s kollégák is.

Jelenleg kriminológiai tanulmányokat mesterszakon tudnak folytatni a hallgatók. Jelen van-e sokszínűség a jelentkezők előképzettségében, illetve diploma-szerzés után az elhelyezkedési lehetőségekben?

Hallgatóink jellemzően társadalomtudományi területről érkeznek, ezen belül is kiemelkedő a szociológus és szociális munkás végzettségűek aránya. Mivel nappali formában zajlik a képzés, viszonylag alacsony a jogász előképzettségűek aránya, akik diploma után jellemzően már a munka világa felé fordulnak. Ezért nagy hangsúlyt fektetünk hallgatóink jogi ismereteinek gyarapítására, tehát a kriminológiai szemlélet mellett a normatív, jogi ismeretek átadására is. A jogi tárgyak közül kiemelt fontosságot tulajdonítunk a büntetőjog és az alkotmányjog gondolatiságának átadására, ennek megfelelően az ismeretek továbbadása is magas óraszámokban történik. Emellett törekszünk az átadott ismeretanyag szelektálására is: természetesen nem várjuk el mindazon jogi ismeretek elsajátítását, mint egy jogász hallgatótól, ezért a hangsúlyt a vagyoni, közlekedési, szexuális, élet és testi épség elleni bűncselekményekre, illetve a szankciórendszerre helyezzük.

Az egyetem Diplomás Pályakövetési Rendszere alapján azt látjuk, hogy végzett hallgatóink a munkakörök széles spektrumán elhelyezkedve kezdik meg

pályájukat: van, aki a szociális munka speciális területével foglalkozik, többen helyezkedtek el a büntetés-végrehajtásban pártfogói felügyelőként, gyermekotthonokban, illetve örömmel számolhatok be arról, hogy kiemelkedően sokan választják a tudományos pályát, így kezdik meg a PhD doktori képzést.

Tanszékvezetői pályázatában milyen kutatási, publikációs stratégiát fogalmazott meg? Hogyan látja a tanszék által képviselt tudományterületek fejlődését? Milyen céljaik vannak a közeljövőre nézve?

Az ELTE ÁJK Kriminológiai Tanszéke az utóbbi évtizedekben, különösen Gönczöl Katalin professzor asszony és Lévy Miklós professzor úr, a tanszék korábbi vezetőjének támogatásával jelentős tudományos eredményeket ért el úgy a jogászképzésben a Kriminológia tantárgy oktatásában, mint a Kriminológia MA képzés hazai meghonosításában és folyamatos továbbfejlesztésében, amit jól fémjелеz a legszínvonalasabb kriminológiai tankönyv átdolgozása és ismételt megjelentetése. Ezen eredményeket mindenképpen megőrzendőnek tekintem, tehát az elkövetkező években is erre indokolt építeni a fő diszciplínák oktatását.

Ami a kutatások kérdését illeti, a kollégák az eddigiekben is jelentős tudományos teljesítményt mutattak fel úgy a hazai, mint a nemzetközi tudományos szintéren. Rendszeresen adnak elő rangos tudományos fórumokon, nívós szaklapokban publikálnak, pályázatokon támogatást nyernek el (például Fulbright, Lendület, OTKA stb.). Ezen helyzet fenntartását, illetve további erősítését ugyancsak kiemelt tanszéki érdekek tartom. Jelenleg közvetlen célként, a tudományos utánpótlás érdekében végzős PhD-hallgatóink mielőbbi fokozatszerzését, nemzetközi konferencia szervezését, illetve közös tanszéki OTKA FK típusú pályamunka benyújtását tekintem.

Az oktatás területén a tananyag szükséges mértékű megújítása, az új kutatási eredményekre reflektáló új tárgyak indítása szerepel a célkitűzéseim között, mint például az angol nyelvű Comparative Criminology tantárgy, amely nagy népszerűségnek örvend az Erasmusos és saját hallgatóink körében is. Miként elődeim, úgy a színvonalas oktatás érdekében én is törekszem arra, hogy az oktatói feladatokra olyan szakértőket hívjunk meg, akik szakterületükön az ország legnevesebb művelői közé tartoznak – annak árán is, hogy ezzel átlagon felüli a külsős oktatóink száma.

A vonatkozó tudományterületek vonatkozásában azok jelentőségének felértékelődését prognosztizálom, hiszen a hazánkban is egyre erőteljesebben jelenlévő angolszász hatás a büntetőjog-dogmatikai kérdések korábbi túlsúlya helyett a bűncselekmények és a bűnözés kriminológiai jellegű megközelítését helyezi mind inkább előtérbe.

Az MTMT szerint tanszékvezető úr igen aktív publikációs tevékenységet folytat. Hogyan látja a kriminológiai kutatások szempontjából szóba jövő folyóiratokat Magyarországon? Milyen helyet foglal el közöttük a Belügyi Szemle?

A hazai publikációs helyzet alapvetően kedvező. A kifejezetten kriminológiai/büntetőjogi/rendészeti profilú lapok mellett az általános hazai szaklapok is szívesen tesznek közzé színvonalas kriminológiai írásokat. Előbbiek között előkelő helyen szerepel a régóta egyenletesen magas színvonalat képviselő Belügyi Szemle, amely – hazánkban egyelőre még nemigen elterjedt módon – profi internetes felületen keresztül, a vezető külhoni szaklapoknál általánosan bevett „double blind peer review” (kettős vak lektorálás) technológiával végzi a lektorálást, amely álláspontom szerint ugyanúgy tovább növelte a lap szakmai színvonalát, mint az angol nyelvű írások közzétételének a lehetősége.

Viszonylag fiatal Magyarországon a kriminológiaoktatás és -kutatás (Szabó András, Vigh József, Gödöny József). Milyen fejlődési irányt, esetleges eltérést lát a nyugati országokhoz képest?

A hazai kriminológiai gondolkodás alapvetően illeszkedik a nyugat-európai és egyesült államokbeli kutatások fősodrába, noha országonként vagy régióként a helyi sajátosságoknak megfelelő eltérések lehetségesek. Amit mindenképpen megtartandónak tekintek, az a büntetőjogi alapelvek szem előtt tartása, a gazdasági/vállalati bűnözés és az ahhoz szorosan kapcsolódó compliance („megfelelőség”) kutatásának további erősítése, valamint az olyan új digitális eszközök büntetőeljárásai, büntetés-végrehajtási felhasználásának kutatása, mint a mesterséges intelligencia és az algoritmusok. Utóbbiak kapcsán – jómagam vezetésével – jelenleg is zajlik az ELTE-n egy nemzetközi V4 (Visegrádi Négyek) kutatási projekt, amelynek keretében azokat az algoritmos rendszereket vizsgáljuk, amelyek a büntetéseljárás, illetve a feltételes szabadságra bocsátás kapcsán adnak a rendelkezésre álló adatok alapján a bíró munkáját segítő prognózist. Ezen projekt feltáró munkája még intenzíven zajlik a nemzetközi (főleg észak-amerikai és angliai–walesi) tapasztalatok alapján. A témakör nehezen kutatható területet képez, mivel a területet jellemzően piaci szereplők alakítják, a digitalizációs korban azonban megkerülhetetlen a kérdés tudományos igényességű vizsgálata. A kutatási munka eredményeként feltárjuk ezen algoritmos rendszerek esetleges hazai alkalmazásának előnyeit és kockázatait, és ezekre alapozva az alkalmazásra vonatkozó javaslatot vagy az esetleges elutasítás szükségességét.

Milyen szakmai-tudományos kapcsolatot ápol a tanszék az Országos Kriminológiai Intézettel?

A tanszék és az OKRI kapcsolata kifejezetten élénk. Ez megnyilvánul intézményi szinten is, hiszen az OKRI igazgatóhelyettese, Virág György tanár úr tanszékünk oktatója, de ugyanígy sor kerül közös konferenciák szervezésére, közös kutatásokra, továbbá – Mészáros Ádám barátom, az OKRI korábbi osztályvezetőjének tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála óta – főszerkesztő-helyettként jómagam is részt veszek az OKRI kutatói által szerkesztett – Kiss Anna, az OKRI tudományos főmunkatársa által főszerkesztett – *Ügyészek Lapja* című folyóirat gondozásában.

Mivel tölti szívesen a szabadidejét (és miért)?

Kedvenc elfoglaltságom egészen fiatal koromtól kezdődően az olvasás. A közvetlen kutatásaimhoz használt szakirodalom mellett szívesen olvasok a büntetőjog-tudományok, jogi egyetemek történetéről, jogtudósok életéről (legutóbb Finkey Ferencnek az eredetiben sajnós csaknem beszerezhetetlen, idős korában, 1944-ben, feleségének 50. házassági évfordulójukra írt, kitűnő és szellemes, „*Emlékképek és élmények életem derűs napjaiból*” című önéletrajzi írását olvastam). Emellett természetesen a szépirodalmat is kedvelem, különösen Márquez, Kundera, Vonnegut, Bolano műveit. Az olvasás mellett másik hobbim a rockzene: legyen szó akár egy koncertről, akár egy-egy AC/DC vagy Motörhead lemez meghallgatásáról.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Fazekas-Pátyodi Sz. (2023). „Elmélet és gyakorlat házassága a sikeres kriminológiaoktatásért”. Interjú Dr. habil. Ambrus István úrral, az ELTE ÁJK Kriminológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi docensével. *Belügyi Szemle*, 71(4), 725–731. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.4.11>